

6. Басовський М.З., Буркат В.П., Вінничук Д.Т., Коваленко В.П., Ківа М.С., Рубан Ю.Д., Рудик І.А., Сірацький Й.З. Розведення сільськогосподарських тварин. – Біла Церква. – Білоцерківський державний аграрний університет. – 2001 р. – 399 с.
7. Петренко І.П. Генетико-популяційні процеси при розведенні тварин. – К.: Аграрна наука, 1997. – 473 с.
8. Вінничук Д.Т. Контроль за інбридингом в скотарстві. // Молочно-м'ясне скотарство. -1974. – Вип. 34. – с. 7-12.
9. Близнюченко О.Г. Генетика спорідненості та інбридингу // Тваринництво України. – 1988 - №1.-с.23-25.
10. Alta Genetics LEITE, AGOSTO 2006 68 s.
11. Петренко И.П. Теоретический анализ систематического инбридинга «родители×потомки» у животных // Цитология и генетика. – 1994. - №1. – с. 59-66.
12. Айала Ф., Кайгер Д. Современная генетика. – М.: Мир, 1987. – Т.1-295 с.
13. Кузнецов В.М. Прогноз инбридинга в популяциях с перекрывающимися поколениями // Докл. Рос. Акад. С-х. наук. – 1993. - №4. – с. 30-33.
14. Кравченко Н.А. Влияние инбридинга на молочную продуктивность, воспроизводительные способности и экстерьер коров-рекордисток симментальской породы // Молочно-мясное скотоводство. – 1985. – Вып. 66. – с. 13-17.
15. Ли Ч. Введение в популяционную генетику. – М.: Мир, 1978. – с.278.
16. Петренко И.П. Модельные структуры теоретических популяций при очень тесных инбридингах // Цитология и генетика. – 1985. – 19, №4 – с. 298-304.
17. Петренко І.П. Генетико-популяційні процеси при розведенні тварин. – К.: Аграрна наука, 1997. – 473 с.
18. Солдатов А.П. Использование инбридинга в селекции молочного скота // Международн. с.-х. журн. – 1988. – №1. – с. 64-68.
19. Барышникова К.В. Инбридинг при совершенствовании симменталов // Зоотехния. – 1993. - №3. – с.5-6.
20. Вінничук Д.Т. Інбридинг в семействах голштинського скота//Новые методы селекции и биотехнологии в животноводстве: научно-производ. конф. – Киев, 1991. – 1.1 – с. 89-90.
21. Flage D., Zelter K. Untersuchungen über den Einfluss massiger Inzucht // Wiss. Z. Humbol. – Univ. Berlin, 1986. – 35, №4, s. 327-334.

УДК 636.32/38.082.23

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ГАЛУЗІ ВІВЧАРСТВА

Дебров В.В. – д. с.-г. н., професор, Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Від овець одержують цінні продукти – вовну, м'ясо, сало, молоко. У структурі загального споживання м'яса на долю баранини повинно припадати 5-8%. Молоко овець за вмістом поживних речовин пе-

реважає молоко інших видів сільськогосподарських тварин. З овечого молока виготовляють бринзу та інші продукти.

Важлива особливість овець – пристосування до пасовищного утримання. Там, де свинарство не знаходить умов для свого розвитку, де недостатня база для молочного скотарства, дуже часто є умови для розвитку вівчарства. Біологічні особливості овець дозволяють їм добре використовувати рослини, які не поїдаються іншими сільсько-господарськими тваринами. Для випасу овець використовують балки, напівпустельні, пустельні, високогірні, прибережні зони, а також згодують їм м'якину, соломку, відходи виробництва галузі рослинництва.

Стан вивчення проблеми. Успішному розвитку вівчарства в Україні на новій якісній основі сприяє наявність високопродуктивного генофонду, постійне вдосконалення племінних і продуктивних якостей тварин на основі виховання і широкого використання новітніх досягнень зоотехнії, генетики, біотехнології, що дає змогу постійно підвищувати спадкові якості і господарсько-корисні ознаки. Цим питанням присвячені праці М.В. Штомпеля, Б.О.Вовченко, О.П.Дерев'янка, Б.О.Сухарльова, О.Т.Бусенко та ін.

Завдання і методи досліджень Основним завданням наших досліджень є вивчення стану вівчарства в господарствах Херсонської області за останні двадцять років у зв'язку з переходом аграрного комплексу до ринкових умов господарювання та розробка заходів і шляхів підвищення економічної ефективності цієї галузі в період виходу з кризового стану. Методичною основою виконаних досліджень є діалектичні методи пізнання соціальних і економічних процесів, основні положення зоотехнічних і економічних наук. Для досягнення мети і вирішення поставлених завдань застосовувались методи системного аналізу, експертних оцінок, економіко-математичні.

Результати досліджень. Розвиток культурного вівчарства на території Росії бере початок з Маніфесту Петра I щодо розведення овець. У цьому Маніфесті Україна представлена як благословенний край з особливо сприятливим кліматом для розведення овець і виробництва добротної вовни.

Вихідний матеріал породотворного процесу в популяціях тонкорунних, напівтонкорунних і грубововнових овець України має глибокі історичні корені і широку зв'язку з розвитком найважливіших напрямів світової культури вівчарства.

На основі використання і поліпшення світового генофонду в Україні створено нові породи і типи овець різних виробничих напрямів.

Взірцем тонкорунного вівчарства є асканійська тонкорунна порода, яка створена у племінному господарстві "Асканія-Нова" у 1925-1934 р.р.

Галузь вівчарства для Херсонської області є традиційною та має історичні корені. За минулі сто років вівчарство розвивалось інтенсивно: нарощувалось поголів'я, підвищувалась вовнова і м'ясна продуктивність, удосконалювались методи розведення, технології утримання, годівлі і вирощування овець.

Та, на жаль, за останні 20 років вівчарство в Україні, і зокрема, у Херсонській області незаслужено, штучно доведено до межі розору.

Про стан вівчарства в Херсонській області можна судити з даних, наведених в таблиці 1.

Таблиця 1 – Основні показники розвитку вівчарства Херсонської області

Показник	Роки			2010 р.
	1990	2000	2010	у % до 1990 р.
1. Поголів'я овець, всього, тис. гол.	897,8	61,0	40,2	4,4
в т.ч. у с.-г. підприємствах	811,7	48,5	23,4	2,9
господарства населення	102,4	40,9	16,9	16,4
2. Виробництво вовни, всього, т	4498	270	183	4,1
в т.ч. с.-г. підприємства	4077	214	89	2,2
3. Реалізація вовни, всього, т	2698	146	93	3,4
4. Настриг вовни на 1 вівцю, кг	4,7	3,1	3,6	76,6
5. Виробництво баранини, т	3400	700	700	20,5
6. Рівень рентабельності реалізації вовни, %	12,4	-82,2	-85,8	-

Починаючи з 1990 р., поголів'я овець постійно зменшується і у 2010 р. досягло значення, якого область не мала навіть після Великої вітчизняної війни 1941-1945 рр. Так, якщо у 1990 р. в господарствах усіх форм власності і організаційної в структурі налічувалось біля 900 тис. гол. овець, то у 2010 р. – тільки 40,2 тис. гол. (4,4% до рівня 1990 р.). При цьому в сільськогосподарських підприємствах у теперішній час утримується тільки 23,4 тис. гол. проти 811 тис. гол. у 1990 р. (2,9 %).

Виробництво вовни за цей період зменшилось з 4,5 тис. тонн до 183 тонн, що складає всього 4,1% до рівня 1990 р. Рівень рентабельності вовни у сільськогосподарських підприємствах становить мінус 82-85%. При таких економічних показниках у ринкових умовах господарювання мріяти про збільшення поголів'я овець не має ніякого сенсу. Так що робити? Спокійно спостерігати, як гине галузь?

Світовий досвід виходу з кризового стану будь-якої галузі, підтверджує тезу вчених-економістів про те, що в основу всіх заходів треба покласти об'єктивні економічні закони. Один із них говорить про те, що попит визначає пропозицію. У теперішній час на світових і вітчизняних ринках спостерігається значний попит на м'ясну продукцію. Хіба вівчарство з його багатівковим історичним розвитком не дає відповідь на це питання?

Виробнича класифікація, розроблена М.Ф.Івановим, передбачає поділ порід овець на групи з урахуванням напряму їхньої продуктивності: тонкорунні, напівтонкорунні, напівгрубововнові та грубововнові. Очевидно, в реальних економічних умовах керівникам і спеціалістам господарств треба звернути увагу на породи напівтонкорунних овець. Вівці цих порід характеризуються специфічними конституціонально- продуктивними якостями. При цьому більшість їх добре поєднує високу м'ясну і вовнову продуктивність і швидкостиглість. Молодняк напівтонкорунних овець швидко росте і від народження до відлучення може давати середньодобовий приріст 250-300 г і більше. Тварини добре пристосовані до розведення в зоні високоінтенсивного землеробства. М.Ф.Іванов вважав, що м'ясо-вовнове вівчарство є найбільш інтенсивним і вигідним. Усі напівтонкорунні породи овець поділяються на дві групи: вовно-во-м'ясні (вівці цигайської та грузинської напівтонкорунної порід) і м'ясо-вовнові (породи англійського типу та коридель).

В умовах Херсонської області вчені і практики віддають перевагу вівцям цигайської породи. Порода має два конституційно-продуктивних типи: вовново-м'ясний і м'ясо-вовновий і шість зональних типів – кримський, приазовський, молдавський, донський, заволзький, казахський.

Найбільш продуктивним є приазовський тип - настриг чистої вовни становить 2,8-3,3 кг, жива маса баранів-плідників 110-120 кг, вівцематок – 55-60 кг, плодючість – 120-130 ягнят на 100 вівцематок, жива маса ягнят при відлучення у 4-місячному віці – 28-30 кг, молодняк у річному віці – 42-45 кг.

Наступне, що треба враховувати при обґрунтуванні необхідності відродження галузі вівчарства – це спеціалізація і концентрація поголів'я. Вівчарство, яке раніше базувалося виключно на природних кормових угіддях та залежне від природно-кліматичних умов, у теперішній час повинне розвиватись на промисловій основі - інтенсивні технології утримання вівцематок і вирощування ремонтного молодняку, цілорічна відгодівля на кормових сумішах, механізація виробничих процесів, комплексне використання усіх видів продукції (вовна, м'ясо, молоко).

Основними умовами зростання економічної ефективності вівчарства є підвищення продуктивності овець (настриг вовни, живої маси), якості та зниження собівартості продукції. Собівартість продукції вівчарства в основному складається з витрат на корми і оплату праці. Співвідношення цих затрат суттєво відмінне за областями і природно-кліматичними зонами України і залежить в основному від системи ведення галузі й інших умов виробництва. При цьому оптимальними є витрати праці на центнер приросту овець у межах 5-8 люд.-днів, на центнер вовни – 21-25 люд.-днів.

У вівчарстві особливо визначний вплив концентрації виробництва на продуктивність праці і собівартість продукції. Висока собівартість продукції і збитковість вівчарських ферм у багатьох випадках пояснюється, в першу чергу, їх дрібними розмірами.

Важливими заходами з підвищення рентабельності вовново-м'ясного вівчарства є підвищення вовнової і м'ясної продуктивності овець шляхом селекційно-племінної роботи, збільшення виходу ягнят, реалізація зверхремонтного молодняку та поголів'я на відгодівлі у рік його народження (вік 8-9 міс.). Реалізація ягнят у рік народження дає значний економічний ефект. Для цього необхідно проводити зимові і ранньовесняні окоти з тим, щоб ягнята до жовтня – листопада мали живу масу 35-40 кг. При таких умовах рентабельність виробництва молоді баранини може складати 45-60 %.

Вирішальне значення в підвищенні ефективності вівчарства має раціональне відтворення стада, яке забезпечує максимальну продуктивність в розрахунку на одну структурну вівцематку. Тому в основі раціонального відтворення покладена відповідна структура стада. У вівчарстві вовново-м'ясного напрямку вівцематки повинні становити 55-60%, м'ясо-вовнового – 60-70%.

Для підвищення ефективності ведення галузі вівчарства в ринкових умовах господарювання значна увага повинна приділятися плануванню як основної функції управління. Головний сенс планування полягає в обґрунтуванні цілей і шляхів їх досягнення на основі комплексу завдань і робіт, а також виконання цих завдань. У кінцевому підсумку основна мета планування – підвищення ефективності діяльності підприємства (галузі) шляхом цільової орієн-

тації та координації усіх процесів, виявлених ризиків і зниження їх рівня, підвищення гнучкості і адаптованості до змін. Основою планування галузі вівчарства є стратегічне (перспективне) планування, а одним із методів його – розробка бізнес-плану.

Висновки і пропозиції. Переведення агропромислового комплексу на ринкові умови господарювання негативно вплинуло на стан галузі вівчарства – скоротилось поголів'я тварин, зменшилась продуктивність та її ефективність. У цих умовах для підвищення конкурентоздатності пропонується в господарствах області розводити овець вовново-м'ясного напрямку продуктивності та отримання від них основного виду продукції – молоді баранини.

В основу розвитку галузі покласти принципи промислового її ведення – спеціалізацію і концентрацію, інтенсивні технології, комплексне використання усіх видів продукції (вовна, м'ясо, молоко).

Для підвищення ефективності ведення галузі вівчарства запровадити планування як основної функції управління та один із його методів – бізнес-планування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Штомпель М.В., Вовченко Б.О. Технологія виробництва продукції вівчарства – К.: Вища освіта, 2005. – 343 с.
2. Сухарльов Б.О., Дерев'янюк О.П. Вівчарство . – Х.: Еспада, 2003. – С. 75-104.
3. Технологія виробництва продукції тваринництва: Підручник / О.Т.Бусенко, В.Т.Соколюк, М.В.Штомпель та ін.; За ред. О.Т.Бусенка. – К.: Агарна освіта, 2001. – 245 с.
4. Розвиток наукової спадщини академіка М.Ф.Іванова щодо породоутворення та селекції сільськогосподарських тварин // Матеріали міжнарод. конф. присвяченої 125-річчю від дня народження М.Ф.Іванова – К.: Асоціація "Україна", 1999. – С. 37-54.
5. Статистичний щорічник Херсонської області – 2010. – С. 95-133.

УДК 636.32/38.087.412

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ СПЕКТРА НОРМОВАНИХ ПОКАЗНИКІВ У ГОДІВЛІ ОВЕЦЬ

Єфремов Д.В. - к. с.-г. н., с.н.с., Інститут тваринництва степових районів ім. М.Ф. Іванова „Асканія - Нова” – Національний науковий селекційно-генетичний центр з вівчарства

Постановка проблеми. Нормована годівля була і залишається вагомою складовою успішного ведення тваринництва. Особливо це стосується вівчарства, незважаючи на те, що ця галузь сьогодні є низькотехнологічною і тут не відбулося значних змін, як у свинарстві та скотарстві.